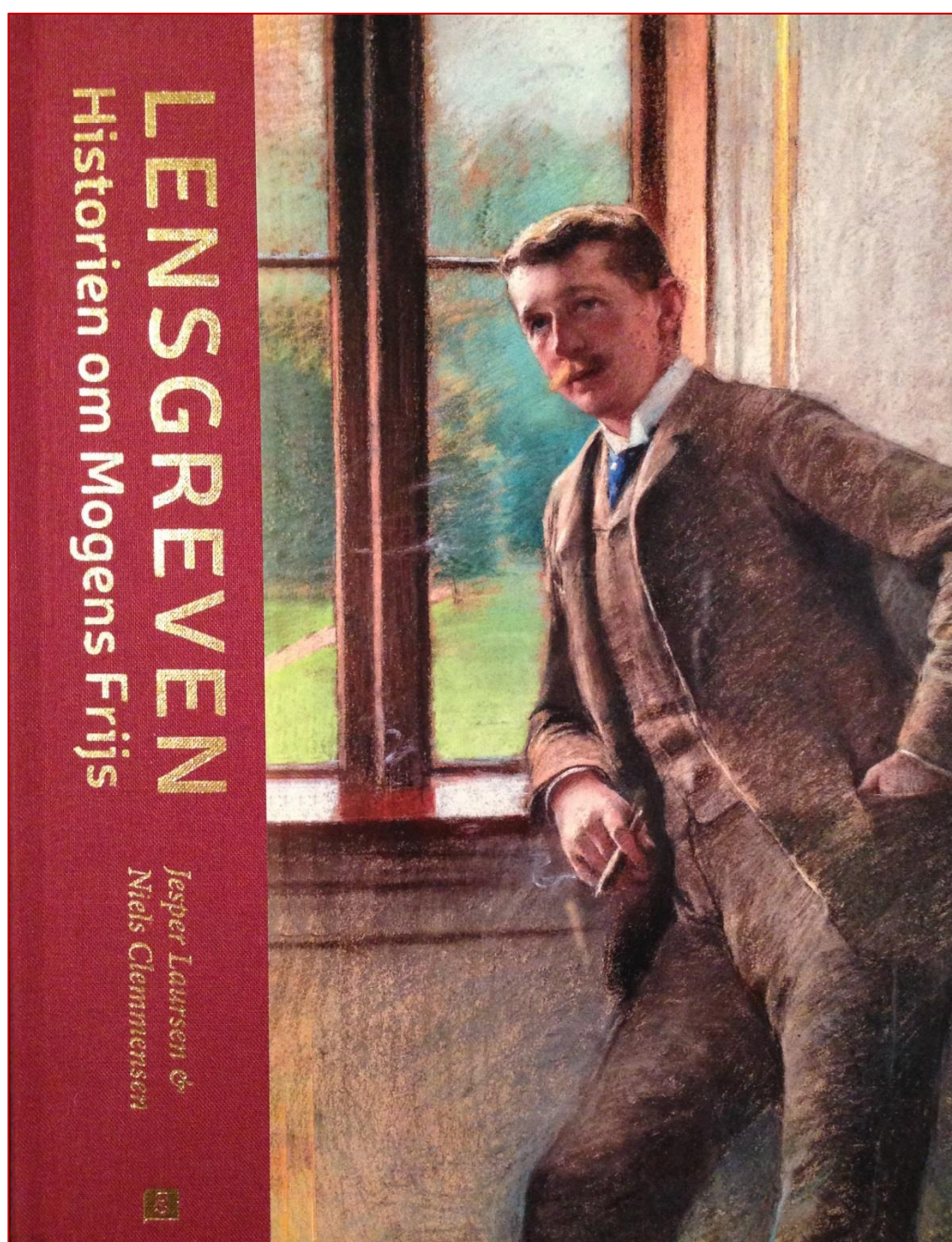

BØGER 11. NOV. 2017 KL. 13.47
STEFFEN HEIBERG

Lensgreven. Historien om Mogens Frijs
Skrevet af Jesper Laursen og Niels Clemmensen
Gads Forlag, 600 sider, 349,95 kroner.

Fremragende biografi:

Godsejeren kunne blive statsminister, men ville hellere på eksotiske jagtrejser

To historikere har på fremragende vis samlet en biografi om Mogens Frijs, central politiker og lensgreve med ekstravagant livsstil. Og det var på tide.

Afslappet anspændthed!

Det er det indtryk, man får ved synet af det portræt, den svenske maler Hugo Salmson udførte af Mogens Frijs i 1888. Uden tvivl har maleren ramt noget centralt i Frijs' personlighed. Men hvem var Mogens Frijs eller for nu at tage det hele med: Krag-Juel-Vind-Frijs?

I dag er han vel på det nærmeste glemt, men han var en central skikkelse i dansk politik fra 1890'erne og indtil få år før sin død i 1923. Han blev aldrig minister, selv om han flere gange var på tale, også til posten som konseilspræsident, det vil sige statsminister.

To forfattere er ikke altid nogen god idé, men her er det i sjældnen grad lykkedes at udnytte forfatternes forskellige kompetencer til at tegne et overbevisende helhedsbillede

Mogens Frijs' politiske karriere – eller måske snarere hans politiske aktiviteter – var knyttet til hans sociale baggrund. Han var ikke alene lensgreve, han var i særklasse landets største godsejer med residens på det næsten fyrstelige Frijsenborg.

Politisk var han en af arkitekterne bag det politiske forlig i 1894, der banede vej for systemskiftet i 1901. Hans indflydelse kulminerede i årene efter systemskiftet, da hans såkaldte 'frikonservative' gruppe i Landstinget var afgørende for, at Venstre-regeringerne kunne få deres politik igennem.

Trods hans betydelige indflydelse er der ikke skrevet meget om Mogens Frijs.

Han tilhørte ikke det sejrende demokrati, selv om hans politiske kongstanke var et samarbejde mellem godsejere og bønder. 1915-grundloven og lensafløsningen nogle år senere umuliggjorde i praksis enhver form for traditionel godsejerspolitik.

Paradoksalt nok var han gennem sit politiske virke med til at bane vej for lensafløsningen, selv om den blev langt mere radikal, end han havde forestillet sig.

Omsider har denne interessante personlighed fået sin biografi, skrevet af historikerne Niels Clemmensen og Jesper Laursen. Forfatterne har delt opgaven, således at Clemmensen skriver om hans politiske virke, mens Laursen tager sig af, hvad der betegnes som 'resten', det vil sige den kultur- og socialhistoriske baggrund, familieforhold og så videre.

To forfattere er ikke altid nogen god idé, men her er det i sjælden grad lykkedes at udnytte forfatternes forskellige kompetencer til at tegne et overbevisende helhedsbillede. Nogle vil måske savne overordnede politiske og sociale strukturanalyser, men bogens styrke ligger i sammenvævningen af miljø, adfærd og politik.

Allerede samtiden funderede over, hvorfor Frijs ikke tog det sidste skridt mod toppen og blev konseilspræsident som faderen, C.E. Krag-Juel-Vind-Frijs.

Samtidige politikere hæftede sig ved hans mangel på energi og initiativ – måske stillede den afslappede anspændthed, som Hugo Salmsons portræt vidner om, sig i vejen. Bogens forfattere fremhæver, at når det kom til stykket, var Mogens Frijs ikke indstillet på at opgive sin ekstravagante livsstil på Frijsenborg, det eksorbitante forbrug og de eksotiske jagtrejser til Indien og Afrika.

Det fører til den paradoksale konklusion, at Mogens Frijs' største begrænsning var, at han var – Mogens Frijs.

Mogens Frijs var en 'grandseigneur', hvor iscenesættelsen af livsstilen havde afgørende betydning. De sociologiske nøglebegreber til forståelse af adfærden var 'conspicuous leisure' og 'conspicuous consumption', af forfatterne oversat som 'øjnefaldende fritid' og 'øjnefaldende forbrug'.

Foto fra bogen:

Med til livet som godsejer hørte jagter, som Mogens Frijs gik højt op i. Her fra omkring 1873, hvor han poserer sammen med Otto Scavenius og Fredrik Blixen.

Aristokratiet var hævet over arbejde i dagligdags forstand og fokuserede i stedet på selskaber, jagt, ridning, sejlads, udlandsrejser etc. – statusarbejde er forfatterens betegnelse. Omkring 1900 var adelens statusarbejde en politisk belastning, men det var en del af identiteten og i høj grad med til at definere status inden for standen.

Et eksempel er en ejendom, Mogens Frijs erhvervede i Kenya tæt på Karen Blixens, næppe af økonomiske grunde, men snarest som et eksotisk udslag af 'conspicuous leisure' – her jagt. Dog fik han aldrig skudt en løve, hans største ambition.

»Forandre for at bevare«, det velkendte udsagn fra Giuseppe Tomaso di Lampedusas roman 'Leoparden', er forfatterens overskrift over Mogens Frijs' politiske virke. Danmarks største godsejer med et privatforbrug, som stort set ingen standsfæller kunne opvise magen til, forstod, at forandringer måtte der til, hvis aristokratiet skulle overleve som klasse.

Derfor finder vi Frijs' blandt de få godsejere, der fandt det nødvendigt at acceptere, at len og stamhuse måtte afskaffes og overgå til fri ejendom.

Bestræbelserne på at sikre en moderat løsning kan vi følge i hans brevveksling med den radikale finansminister Edvard Brandes. Men venskabet mellem lensgreven og Brandes, den intellektuelle grandseigneur, var ikke nok.

Traditionelle antiaristokratiske strømninger i forbindelse med den revolutionære uro i Europa betød, at lensspørgsmålet fik en radikal løsning, der reelt likviderede den sidste stump godsejerindflydelse på dansk politik.

Trods mindre succeser undervejs kollapsede Mogens Frijs' politiske projekt til sidst. Men det reducerer ikke hans betydning. Sammenfattende kan det siges, at de to forfattere på fremragende vis gennem Mogens Friis har beskrevet det danske aristokratis 'indian summer' politisk, kulturelt og socialt.

Et fortrinligt billedmateriale og et fornemt layout understreger kvaliteten.

Mød Niels Clemmensen og Jesper Laursen på Bogforum lørdag kl. 16 på Rød Scene.